Ka Julang

JONG

Ka Sur Pangnud U Khun Khasi

Bui - I

u oscar m wahlang

— 1968 —

Ka Jutang

JONG

Ka Sur Pangnud U Khun Khasi

Ka Lamphang da
U Flintstone Jones Blah

Bui I

u oscar m. wahlang

— 1968 —

Latyngkai la baroh ki
Hok-longtrai da
Ka Nongpynmih

Na

Ha

I

Mei

Ka Lamphang

Shikyntien ar kyntien shaphang ka jingim u nongthoh - Lakha ïa u Oscar ha ka 2 tarik u 'Nai Rymphang. 1934 ha Laitumkhrah, Shillong. Ha ka por ba kha ïa u, I Kmierad i kyrkhu kyrdoh ïa la u ksiew rangbah banyngkong ba un long lashai lashisngi, "U Sim pah u Sim Song" ka ïieng bad ka kur ka jait Ka pyrthei jong ka thoh ka tar u khun Khasi-Khara kan risa dap bok ıa ka jıngkyrkhu ka Kmierad ïa la u ksiew. Hapdeng ki 11 ngut shipara ki khun i Myntri Mollen Singh Nongkhlaw bad i Kong Lesimai Wahlang u Oscar u dei uba hynriew bad u khun shynrang nyngkong. Kum u khynnah um shym la long uba khlaiñ 'ba shait kum kiwei-kiwei ki para khynnah; kumta namar ba um lah ban iashim bynta ha ki jingïalehkai kilan ryngkat bad la ki para khynnah, u lalong uba marwei ka jingmut jingpyrkhat, uba jem-lung mynsiem bad uba ieij ïa ka jingmarwei bad jingkynjah. Ka 'Duitara Ksiar' i Babu Soso Tham (bam kwai ha ïieng U Blei bad ka 'Khasi Fourth Reader' jong u Saheb John Roberts ki dei ki artylli ki kot kiba u ieij bad bang eh ban pule. U sumar tyngkai ïaki naduh ba u dang pule ha ki klas rit bad dei kine kiba laaimynsiem ïau ban pynpaw ïa ka jingieij ïa la ka sap kaba u don hi ban thoh poitri bad drama. Ha ka por ba u pule Matric, kiba bun ki lok shongskul ryngkat bad uwei na 'ki

nonghikai Khasi jongu ki la ïohi ba u Oscar u lapynpaw ïa la ka sap ha ka thoh ka tar bad ki lapynshlur ïau. Ki artylli ki poem jong u, "*Ha u Lok ba hajngai*" (To GHS) bad "*U Thuia ba nga ieij*" ki long ki soh nyngkong kiba paw ha kawei ka magazine '*Ka Sympa*' ha ki snem 1950-51. Ki kren shibun shaphang ka sap u Oscar Wahlang kum u khynnah samla uba pruid dak ïa la ka jingmut da la u khulom sner.

Ka la don palat 10 snem mynshuwa ba nga laïoh ka lad ban ithuh-ithaw bad ïalok ïajan bad une u lok, hadien ba nga ju tip bad ïohsngew shuwa ban ithuh khmat ïau. Ha kine ki snem u long u briew u bym ju tyngkan ïalade kumba u dang rit, wat la um juh ha ka jylli ïalang ne ïabun paid; pynban u long uba kloi eh ban ïarap ryngkat ha kino-kino ki jingïatrei-lang. Ka jingkyntiew khmat ki paralok samla pule ïa u, ka sakhi ïa ka mynsiem bad ka bor shakri paidbah jong u bad ka jingshaniah jongki ïau naduh ki sngi pule jongu. U paw kyrteng nyngkong ha la ki para samla shong-skul kum u Secretary ka seng Khynnah Skul Matric ha Shillong ha ka snem 1950 mynba katei ka Seng ka ïaleh ban pynduna noh ïa ka course Khasi (Vernacular) hapoh Matric ha kaba dei ban pule baroh 7 tylli ki kot Khasi khlem jied na ka bynta ka Khasi 1st. Paper hapoh Gauhati University. Dei namar

katei ka jingkhih ba lapeit bad pynbeit thymmai ia ka curriculum Khasi hapoh Matric, wat la kitei ki samla nongpynkhih kiba dei ban ïaleh matric ha ka snem 1951 kim shym ïohnong kumba ki latip lypa. Ha ka snem 1952 lajied ïau kum u President baar bad bakhatduh jong ka Khasi-Jaintia Students' Union, Shillong. Ha ka por pule jong u ha Gauhati, ki para samla pule College bad University na kylleng ki district ha Assam ki la i-dei ban jied ïau kum u President ka Assam Hills & Plains Tribal Students' Conference, Gauhati ha ki snem 1953 - 54. Ha ka snem 1955 - 56 lajied ïau u Vice - President banyngkong ka Khasi Students' Association. Ka mynsiem bad ka jingsngew jongu bad ka jingieij burom jongu ïa ka por pule bad ïa kito ki lok ba daug pule kam ju lah dam. Dei ha kane ka por ha ka K. S. A bad naduh kata ba nga laithuh kham jan ïau ha ki jingiatrei lang ha katei ka Seng. Kane ka laplie lad ruh ïanga ban ïajan bad ba ïakylliang jingmut bad ban sngewthuh bad ïakylliang ruh ïa ka rukom pyrkhat, ïa ka sur jingim jongu bad ïa ka jingpynpaw jongu la ha kaba u thoh ne haba kren bad ïa ka jingshongpher bad jingjylliew ha ka rukom bishar bad peitthuh jongu ïa ka jingim - la ïa ka jongu hi shimet ne ïa ka jong ki para briew. Ka don ka jingshisha bakhraw ba ngi tip shaphang jongu na ka Certificate

i Babu W. Manners iwei na ki nonghikai bapawkhmat ha ka Shillong Govt. High School ha kito ki por haba i thoh shaphang u Oscar, "Uba shynroiñ-shyuriap ha la ka jinglong; uba lah ban pynieij ïalade ha baroh ki nonghikai bad kumjuh ruh ha ki paralok khynnah skul jongu (Sociable by nature, he has endeared himself to all his teachers and to his student friends alike)".

Ka kam shakri Sorkar kam don jingmad lymne jingbang ei-ei ha u Oscar Wahlang. Na ka bynta ka jingbympustai ïa la ka lawei jong ka jingim, ka jingbymñiewkor eh ïa la ka sap ban kyntiew ïalade bad ka jinglong raikut-kheiñduh kiba long ki khmat jinglong ha ka jingim jong u - U Oscar u iehnoh ia la ka kam shakri sorkar tang hapoh shisnem ba un im kyndoi jakpoh bad u pda ïa la ki kjat shajngai bak - sha Mynnar-Jirang ban leit hikai skul. Jlang ha ki 6 snem u tep ïalade ha ki khlaw ri Bhoi ri Mynnar, bad u wan phai pat sha Sor kum uba larem ha ka longïieng-longsem. U sdang biang ïa ka jingim kum u Nongthoh khubor bad u Nongtrei shakri paidbah. Lyngba ka kot khubor 'U Pyrman' kaba u latrei kum u Editor jan 4 snem kynthih naduh ka snem 1962 ba ngi lah ban ïohi ïa ka bor bad ka sap thoh-sap tar ym tang ha ka Poetry ba u pynmih madan teng-teng

ia ki poems ba ngi ioh ban pule, hynrei ha ka prose hi kumjuh.

Shuwa ba ngin khyllie ïa iwei-pa-iwei i sla jong ka kitab khnang ba ngi lah ban shem dewtrai ia ki jingjylliew jong ki par ka jingpyrkhat u nongthoh, ngan pyrshang hangne ban ruid lamphang ban ialam ia ki jingmut jingpyrkhat jongngi ha kaba tih bad tai ia ki thymmei bad thliew jingpyrkhat jongu kiba larbsuh ha kine ki khung jong kane ka kitab ïa ka dur ka jingim. Kan nang leit siew haba ngi ioh lad ban sngewthuh ia ka jynthoh bad katto katne kaba nga lah ban pynpaw shaphang u nongthoh bad ki rukom pyrkhat-pyrdaiñ jongu.

Ïa kane ka kitab la jer, "Ka Jutang jongka Sur Pangnud U Khun Khasi", namar kine ki khana parom u Barim ki pynpaw shynna ia ka rukom pyrkhat-pyrdaiñ u Khun Khasi-Khara kaba iadei bad ka longbriew-manbriew, ka dukka suk bad ka burom ka akor batynrai kiba long ki jingïohpateng 'ba shongspah na la u Ñi u Kong, u Longshuwa-Manshuwa. Baroh kiba u Nongthoh u jied ban tai ia ki sur jingim ne ki khanatang barim ki dei ki jingjia bapangnud. Lyngba kine ki sur tympang u Nongthoh u pynrung ïa kitei ki rukom pyrkhat u khun Khasi kiba long ki tynrai ha ka longbriew-ka manbriew jongngi (Culture) 'ba labuh laseng

u Men Barim naduh kulong-kumah. Kitei ki parom, ki khanatang ki ieng rasong ban sakhi ïa ka sur bad ka dur jong ka jingim ba man ka sngi la ha la ki rympei ne ha ki lympung jong ka imlang-sahlang ka ri; kumba u Nong thoh hi u pynpaw ' Ha kane *Ka Jutang jong Ki Sur Pangnud*, u Nongthoh u pynpaw ïa ka mynsiem bad ka bor ïohi bashapoh jongu ïa ka dur ka jingim kaba u Barim u iehnoh ha ngi ki longdien ïa ka tusbir jongka kaba u nam ha ki sim ki doh, ki mrad ki mreng, bad ha ki lum ki wah ne ki syntiew ki skud *ba ïoh ngi klet*. Napdeng kiba bun bad lajan baroh ki sur pangnud bad ki jingjia basahnud jong ka jingim u khun Khasi kiba une u nongthoh u ieij bad u im sngi ban pyrkhat bad ïa tih iai thiew bad la ki lok, kine hangne lai tyll ki long ka jingpynpaw ïa kito ki sur jong ki jing jia 'ba pangnud jong ka jingim hi. Ha kineki sur ruh u nongthoh u pynrung ïa ka rukom pyrkhat tynrai U Barim ha kiba ka shong ka nongrim, ka burom ka akor jong ka longbynriew manbynriew u Khun Khasi —

"Ko khun to kohnguh, ka mon to pyndem—
Ka Kmie wei kam suk jingbha ym ju shem."

"Ynnai ka *Jingstud*, ka ryta loh lyngkot,
Ynnai ka *Jingshai*, pyrthei loh ka jot."

(U Sier Lapalang)

Bad ha ka sur khatduh ba u khun u pynpaw ïa la ka jingduwai pangnud na ka bynta la ka kmie ba u ieij thepmynsiem kaba u tip ba ka ruh ka her mynsiem dik-dik ïau mynba u la dei ban khlad noh na ka:

Ha rngai ruh ngan paw - in khot in pyrta,
Manba in kynmaw ka dur ka jongnga,
Ummat in lai jaw, in ksaid in lynga;
In ud, in suhsat, marwei in lympat,
Mynsiem in that-that, in leng bad in ngat:

Dohnud jong I Mei ban lait jingpisa,
B'in tngen ha Pyrthoi - in khlaiñ in pura —
Synreit ah ki blei umksiar umrupa.

(U Sier Lapalang)

Ha kine ki laitylli ki sur tympang ba lakynthup ha ine i kitab barit, u nongthoh u pyrshang ban pynim pat ha kane ka pyrthei ri Khasi, lyngba u khulom sner jongu ha kane ka juk pule ia ka dak 'ba paw na ka jingim bad ka longiieng hi ba kumno bad haduh katno ka ktah iau kat haduh ba u sdang ban iambud da ka kyoh ka phawar. U Sier Lapalang jong u Oscar Wahlang um dei 'u mrad khap ri thor', hynrei u dei u khun Khasi dap shynrang uba khor ha la ka bor pyrkhat, uba dap biang ki bor tipthuh bad ka jingmutdur - kiba saiñdur ïa ki jingmut bad jingthrang bakhraw - uba satar ha la ka jingkut jingmut

bad uba jwat pura ka mon Ka jingim bad ka jingïalyurbub ha ka jingmut bad ka mon kiba la pynpaw ha "U Sier Lapalang" (kiba u nongthoh nyrgkong labuh kyrteng bynrap *lane* "U Khun bad la ka Kmie") ka phalang shi katdei ia ka sur bad ka dur ka jingim u nongthoh hi ha kaba u im sahnud da lade hi ha ki sngi wat slem slem ynda u ladep thoh iaka. Kane ka jinghynñiaw sahnud ia ka jingim ka bat ia u nongthoh naduh ba u dang 19 snem (ha katei ka rta ha u lathoh ia **U Sier Lapalang**) bad ka lalong ruh kawei na ki daw ka jingpyndier pyntud ban pynmih madan ia kane ka jingtrei jongu.

Ka jingieij daplak jong u samla bad ka samla, ka jingsynjor jingmut ki kmie ki kpa ha ka longkha ka longman, ka dor jong ka jingieij hok kaba rem bad ka jingshet thai jong ka jingkohnguh kiba long kawei pat ka sur pangnud ha ka jingim kaba na ki puriskam barim, ki im thymmai ba kawei na ki khung hangne kaba laai kyrteng KA SOHLYNGNGEM. Kumjuh ruh ha kawei pat, "Ki Ummat Ksiar", lawallam ia ka dur jong ka jingsynjor jingmut u rang beh-rongphong bad ka jinghab jongu na ka jingim basuk ha ki kti ka briew kaba ieij ïau bad kaba lah ban pynbiang - pynbit ïau, bad ba un thew kynting pat sha ka hadien ba ka lawai-lakut ia ka ieij iau. Dei ïa ka

dur ka jingim ba u uongthoh u pynpaw ha kine ki artylli ki jynthoh. Hangne ruh ngi iohi ia ka bor bad ka sap ba u pynleit jingmut bad pynpaw da ka jingtuid jong ki 'tienhab-kynnoh kiba kdew ïa ka dur thymmai kaba rung ha ka poitri Khasi kum ka Leonine verse. Ka jingpynpaw ia ka dur ka jingim khlem da tyngkan jingmut lymne tyngkai ktien ka long ka rukom khlem rieij jongu kum u nongthoh. Ha ka jingbatai ia ka jingjia ha ka jingiakynduh khatduh iawai ka Sohlyngngem bad u Rynñiaw lah ban don ka jingshon jingmut ha kiba bun ki nongpule lane ki nongkynthoh iau, ba u nongthoh u thoh pynpaw ïa ka jingleh thad-raiñ (obscenity) ha ka jingim kaba u la dei ban iaid lait. Ka sah ha ka jingtuklar bad ka jingshemphang ki nongkynthoh la u Oscar Wahlang kum u nongthoh u pynpaw bad ring dur hok ne em ia ka jingim kumba ka jia ne dei ban jia. Da uno-uno u diengthew, lada ka thoh ka tar Khasi ka don jingkiew kyrdan hadien ki sngi u babu Soso Tham bad U Father Elias, ka sakhi ka don ba ka kiew kumba ka paw ha kine ki sur pangnud u Oscar Wahlang kiba kane ka kitab banyngkong ka mih ban sei madan ïa uwei u nongthoh Khasi uba lajied ban set slung ïalade mynta la 15 snem. Kine katto katne ki laiñ harum kiba pynpaw ïa ki thied ïaw bajwat jingmut ba lapynpaw ha ki sur pangnud babang:—

Kane dei ka dak b'lapaw ruh mynsh'wa,
Ka Ri shisatlak ban ïaisah khana:
Bakmen ka mynsiem ngin shad ngin phawar
Ne oh ki sur ud haba ngi jynjar;
Jingïam te lasoi n'u Sier Lapalang,
Ki pynïaid ki blei ban biang katba tang.
Ka let ba ngin nguh — ïaka te ngin bud.
Ngin ïam ruh kumjuh manba ngi pangnud."

(U Sier Lapalang)

Ka Sohlyngngem bapang shadem,
'Hym-hym' ka ud ha khlaw,
Ka ïai phohsniew ki sngi longbriew
Bad ïa u Ïeij Rynniaw.

La phin ym pdiang; kan ïai sah thiang
Jingieij bakit dawrem;
Ka dak burom ïaka junom
Ka phuh h'i 'tiewshadem.

(Ka Sohlyngngem)

U rah arkjat, kynt ng laiwat,
Tad paw 'jatlung ka Sngi;
"Oh!-Oh bei Oh!"– Phin 'oh!' shano?—
Lakut te rang ïaphi

(Ki Ummat Ksiar)

Thuïa ba nga ieij, tang sha me ngan ïai phai,
La nga jaw ki ummat ba ki ïa 'ba lashai;
Nga tieng, wow nga tieng, ïoh kin jah sha badum
Kum ki dak ba ïathoh da ka suer ha ka um.

(U Thuïa ba nga ieij)

Kit bok ïaphi khunswet barit,
Ki kpa 'ba kit is'nei;
Pyrthei kam rkhie khlem jingkyrdit
H'u tnum ba khlem i mei".

(Wan noh seh Mei)

Na ki laitylli ki khung jong kane ka kitab bad na baroh ki jynthoh ba lapynpaw ha ka dur jong ka poitri, kiba long ki jingtrei une u nongthoh, lah ban ong ba U SIER LAPALANG dei ka jingtrei radbah (masterpiece) jong u Oscar M. Wahlang. Kiwei-kiwei pat kum *Ki Ummat Ksiar* bad *Ka Sohlyngngem* kiba kham jrong kiba lakynthup ha ine i kitab lathoh kham mynshuwa; kumjuh ruh kiwei kiwei pat kiba bud shuwa bad hadien jongki, lah ban ong iaki ba u nongthoh u lathoh ha ki sngi ka por khynnah samla jongu; bad kiba lakhmihlynti ba ngin sa dang ioh pule kum ki jingtrei jongu.

Ïa *U Sier Lapalang* ba lathoh ha ka snem 1953, u nongthoh u lathoh ban pynhun ïa ka jingkwah uwei u paralok baieij jongu, uba lakyntu ïau ban thoh kano-kano ka *playlet* da ka jingthmu ban pyndonkam ïaka ha kawei na 'ki Rong ki Taw' ba lapynkhreh ha kito ki por Hynrei wat la kane ka jingtrei kyrkieh ka lapynhun ïa u lok, pynban ym shym lalah ban pyndonkam

ïaka ha kata ka por. La lathoh ïa kane ha i por iba lyngkot (hapoh 5 sngi) bad ruh ha ka por ba u nongthoh hi u dang khyn-nah, u dang duna lehse ka jingmut jingpyr-khat, pynban hangne ngi ïohi shai shynna ïa ka jingjylliew ka jingmut jingpyrkhat jongu kum u briew uba larangbah bad laïaw ka bor sngewthuh bad baproh ka bor pyrkhat. Hangne lawallam ïa ka dur jong ka rympei ha ka jingim bad ka longïieng-longsem ha ka jingïadei u khun bad la ka kmie.

Na kane ka khanatang shaphang u Sier Lapalang, u Nongthoh lyngba ka poitri jongu u pynrung ïa ka dur bad ka sur ka jingim jong ka jingïalymbub ki jingthrang bad jing-angnud, bad ki jingïalynsher ki jingmut jing-pyrkhat hapdeng ka kmie bymmon ïa la u khun ban jngai na lade – ka kmie kaba theh lut ka jingieij bad jingtieng namar la u khun rangbah bamarwei, kaba im sngi kyndong ban synran ha kti ha kjat ïa la u khun ban don ha la ïieng tang bad ka, khlem da mon ba kano-kano ka 'Shabar' ne wat ka Mariang hi ba kan kuer ban synshar bad saiñdur ïaka jingim jongu. Hangne ruh lashondur ha ka jingim ïa ka jinglong, ka jingthrang bad ka mynsiem ïaleh u khun dap shynrang ka kmie uba ka jingkut jingmut dei u klongsnam jongu bad

ha uba ka jingïap kam dei ka jingkut, hynrei tang ka kynti ha ka jingïaleh.

Dei hangne ruh ngi iohi ia ka jingpynpaw u nongthoh ïa ka jingim - ka jingim ha ka jingïaleh ter-ter naduh ba dang mih sha kane ka pyrthei haduh ba ka jingïap kan da rong noh ïangi. Ka kham ihdur kum ka Drama ban ïa kano-kano ka jait poem, bad ka long ruh ka jingpyrshang banyngkong lehse napdeng ki jynthoh Khasi ba la ju mih kaba don ka dur bad ka sur jong ka Epic. Ha kane ka khanatang bad ka Drama hapdeng ka kmie bad la u khun lawallam ia ki sur tympang ka jingpangnud ia ka dur ka longbriew-manbriew kaba lajia, ka ban dang jia bad ban iai jia ha ka imlang ka sahlang u khun byuriew ha kane ka pyrthei—hapdeng kito kiba don la ka bynta ban shim kum ka bhah jong ka jingim ha kane ka pyrthei. Ka pynpaw ruh hangne ïa ka rukom pyrkhat-pyrdaiñ bad ka sur jingim ha ka imlang ka sahlang u khun Khasi naduh hyndai-hynthai ka ban iai buddien bad sah ha ngi kum ka jaidbynriew pateng-la-pateng. Lathoh ïaka ha ka dur jong ka jingïakren bad jingïaphai ktien u khun bad la ka kmie kaba long ha ka rukom ka 'dialogue' ne ka 'play' kaba ïasyriem dur ia ki play u Shakespere, bad lyngba ki ktien batuid bad baktah mynsiem lapynpaw ïa ka nongrim jong ka pyrkhat ka pyrdaiñ bad

ha ki sur tynrai u khun Khasi; wat la kam da lah ban pynpaw shynna lyngba ki jingiakren ia ki nongdon-bynta (characters) jong ki. Hooid shisha, u Babu Soso Tham (bam kwai ha dwar U Blei) uba lalong u kpa ka poitri Khasi, u lapynmih shibun ki sur tympang balung bad bathiang kiba kit jingmut; hynrei kiba bun na ki lathoh ha ki sur tympang 'romantic style' kiba la khot ruh ki 'Ballad songs' (ne, Ki sur rwai Biria) kiba kdew ia ka duk ka suk ka shitom ka jynjar bad ka shad ka kmen ha ka jingim u khun Khasi. Lathoh ruh ia kiba bun na ki ha ka Iambic Tetrametre ne ha ka 'Ballad style'. Don ruh bun ki jynthoh hadien u Babu Soso Tham; hynrei lah ban ong ba haduh mynta ym pat don ba lapyrshang ban thoh da kane ka sur bad ka dur ha kaba u Oscar Wahlang u lathoh ia kane ka sur U SIER LAPALANG jong kane ka kitab.

Sa shikyntien shaphang u nongthoh, na ka jingim-jinglong jongu kaba man ka sngi ha la shimet, lapynpaw kumba u long—u ieij ban tihthai ia ka rukom pyrkhat bad ka jingim bapangnud u khun Khasi kaba lapynpaw hajan man la ki khanatang barim-bajah. La u shim ia ka jingim ha ka dorkhmat jongka bad la u rwai bad kham noh shiliang shaphang ki sur pangnud ba u ieij bad pynleit jingmut, u Oscar um dei u riewpyrkhat kutlad (pessimist). U dei pynban

u riew kheiñduh uba shim ia ka jingim kumba ka long bad uba sngewtynnad ban pynpaw bad saiñdur ïaka kumta. U riew-ap-kyrmen ïa ka babha tam, u rwai da ap khmihlynti ia ka Jingkyrmen mynba u kynud:

To beh jingdum, to shat jingshai,
Shaphang ba mih ka sngi ngin phai,
Bad ngan sngew jlan ka rytai;
Ka duk ka thngan n'u briew pynwai,
Ki sur da kiwei pat to ai
Ko Jingkyrmen langa.

Ki ladon ki nongthoh bad ki myllung Khasi hashuwa jongu bad ruh ki mar-samoi bad u Oscar Mollen Wahlang; hooid kin ïai mih ruh ki nongthoh bad ki nongrwai hadien jongu. Ki lalong bad ki ban long ruh ki bathiang bad basyiang ha la ki sur ba ki pynpaw ia ka jingim bad ka pyrkhat-pyrdaiñ u khun Khasi. Ki lalong kiba da minot mikhai hi thop bad trei shitom ruh ban lum ban lang ia la ki jingtrei. Hynrei u nongthoh kine ki sur pangnud u long u 'tiewphuhlap ha ka thoh ka tar Khasi uba khlem da pyrwa ïa la ka jingim lymne da aiti lut ïalade katkum ka sap ka phong kaba u don. Ka pateng hadien ka pateng kan dang ap bad khmihlynti ban ieij bad ñiewkor ïa une na ka bynta u bynhei jongu

sha ka Thoh ka tar Khasi; bad kane ka Jutang jong Ka Sur Pangnud kan long ka jingplie lad kaba kdew ban sien syntiew ym tang ia u Nongthoh hynrei ia ka lawei ka laar jong ka ktien Khasi — kaba dawa pyrshah ia ka jingaiti lut bad jinglenlade jong u Oscar Wahlang ha ka Thoh ka tar Khasi.

Jaiaw Lumsyntiew
SHILLONG
6th May, 1968

U Flintstone James Blah

Ki Khung

Sla

U Sier Lapalang

Haba ka Kmie ba lum pangnud
    Nadien ka krong u Khun ka bud,
Ki tem - ban lathuh puriskam
Shaphang u Sier bakhraw ka nam:
    Kumno u kiew u Namsarang
Kumno ki kie ki ummat kthang.

—**Soso Tham**

BYNTA BANYNGKONG

"Kitei keiñ ki lum, ki khlaw ki badum,
Dymmiew kiba kah, ki ieng ki diengbah,
Katno keiñ ki phieng, ka lyer ruh ka sieng,
Ka kit jingiewbih iaingtei kaba mih.
Lathaw itynnad ban paw ka jingstad
U Trai ba pynlong ka Mariang sawdong;
Ah ! Ngan da lih poi, jingtip te ngan roi,
Jingstad te kan kren - ka dohnud kan kmen:
To phai seh ko Mei - kiei keiñ kitei?—
Jingphieng 'ba katta, iathuh seh ianga,
Kiei keiñ ki long mano ruh ba shong,
Ki im da kumei? Ïathuh seh ko Mei."

"Ko khun ba phin tip, hasngap ngan ïathuh,
Kat katei ym don ka Ri ban kham phuh;
Hangtei keiñ ki don jingstad bym lah thew,
Hangtei keiñ ki kad ka Bneng ka khyndew:
U khadhynriew paid ar bynta laphiah —
Khyndai ubi kiew, Hynñiew uba sah;
Khyndai u shajrong, Hynñiew u shapoh,
Ryngkat ruh bad u Jynthaw Laiphewdoh.
U Byntiew lahduh u khlieh jynpynlong—
Ko khun ba phin tip, hangtei keiñ u shong:
Ma u u longsyiem Laiphew u jynthaw,
U kham ka iktiar barit bad bakhraw;
Nyngkong lun-pyllun ka Suk ka synshar,
Biang-biang ha ka Hok ki iaid ne ki par;
Laiphew u jynthaw u suk u im kmen,
Kawei ruh ka ktien kblem mong ki iakren.

Hadien, u Bynriew u khem u bat bor,
Pyrthei de ka jot ha thok ha shukor:
Jutang ka lajah - ki im la ka lad,
Ha man ba ïashem ka kput ki ïawad;
Kumta ruh ngi rieh sha khlaw sha dymmiew.
Nongshun ioh un wad, ïoh beh u bynriew."

"Ki khlaw kah syrngiew, ki lum. ki dymmiew,
Ki ïeng ban pynpaw ki bor U Nongthaw;
Ki suit pynih rong 'jatlung jong ka Sngi,
Premmieu 'ba phalang ka doh ieij iaki,
Mynsiem ka jongnga bunsien te ka noh,
Ka khum ka pyrkhat tyngheng nga lyngngoh:
Mynsngi nga jawdud, mynmied nga phohsniew
Hai - hai mo seh Mei ka bok u Bynriew?"

"Ki lyer batemon jai-jai ki kaweh,
Ki saiñ ka longbriew shijunom ban neh;
Hangtei ha Shyllong ka shab blei lashon
Jangew uba mih u shngiam ym ju don;
Sawdong u Shyllong Bynriew u seng shnong,
Ka Niam ki Nyngkong ha u ki pynshong:
Hangtei keiñ ko khun, Jingstad bakyrpang
Labuh U Nongthaw naduh mynbadang."

"To shah seh ko Mei ngan kiew te shatei,
Jingtip ngan lum thup, Jingstad ngan ïoh kdup;
Kylleng te ngan shang sha kut na badang —
Ngan rung kut ki lad Jingshisha ban wad;
Tu jangew kynthong hangta ha Shyllong

Ngan mad, ngan bam kdang, ngan phngian ia-
surang;
Shen ruh, la ngan jngai, sha phi ngan sa phai."

"Ko khun thepmynsiem, ko Lahduh, ko Syiem,
Kumno khun kumta phin pyrkhat ruma?
Nga la nang tymmen, bunsien nga ju kren.
Ba phin jngai na nga kylleng ngan sakmai
Ngan swai, ngan raikhoh, phi hun ban iehnoh
Ka kmie 'ba rangli sha lyndet jongphi? -
Pynhun, wat ju kwah ki jingthrang khynnah."

"Ko Mei, nga pyrkhat, nga jaw ki ummat,
Ngam hun ban shu shong tang kumba nga long;
Jingthrang kiba jur nga kwah ban saiñdur,
Ba kin long shisha ngan kmen tang hangta;
Kumba nga phohsniew ia ki lum nga kiew,
Ka syep ngan wat jaw ha ki riat bapaw;
Nga kwah te ko Mei ba ngan klang Pyrthei—
U Jangew Jingstad ngan shang ban ioh mad."

"Phim tip seh ko khun dohnud jong i Mei
Katno ka pisa l'u khun bamarwei;
Ioh ym biang ka bam mynsiem kan suhsat,
B'un dih tang ka um kan jaw ki ummat;
Pynban ha mynsiem kan kmen ban pyrkhat
B'u Khun ka shadem bad ka u ryngkat."

"Ko Mei bathoiñ tam bunsien nga ju thrang,
Mynsiem ka ju khih, jingmut ka shynrang;

Ka mon ka larai, jingkhluit la kan thang,
Ha shilem ka Jingtip ialade ngan phrang:
Bunsien nga tihnia, jingsngew ka iaroh,
Iaphi tang marwei ngam hun ban iehnoh—
Ha kwaiñ ba madan marwei ba phin sah
Ynda nga ngam don, katno phin kynjah;
Pynban nga ju khmih ki sngi ban sa wan,
Katno ki tyngshaiñ, katno ruh ki jan;
Hangta kan sa phuh ka iieng ka jongphi,
Hangta la ngin duk ngin tngen eh mangi.
Shipor te ngan jah ngan ngam ruh de jlang
Ban jngai slem na phi katno keiñ ngan tmang:
Ngan bsut ia ki par bym don ba lah ngam,
Jingstad ki barieh sha phi ngan wallam;
U jangew ka nam iangiah te ngan bam:
Wat khang seh Mei Ieij i'u khun baun wad
Haugno b'U Nongthaw U thep ki Jingstad."

"Mano ban syrpai, mano ban syrpud,
Ki reng ki jongphi mano ban jyllud?
Iano ngan phuhmut iano ngan phuhmat
Ynda ba maphi bad nga phim ryngkat?
Ngam hun te ko khun ba phin jngai na nga,
Ha ka mied ka iong ngan khih ngan lynga;
Mynstep bad janmied mano ban sharai
Shano keiñ ka dum shano keiñ ka shai:
Ynnai u Jangew, ynnai u Jathang,
Ngin im da u khah shilyiur la shitlang;
Ynnai ka *Jingstad* ka ryta ioh lyngkot,
Ynnai ka *Jingshai* pyrthei ioh ka jot."

"Dohnud u khunlung la kan dum kan jngut,
Tang ang hi ka kmie langen ka jingmut;
Ko Mei ko Balah, khublei, wat ym thut—
Ka ryta nga lapoi kito ba kin kut.
Mynta nga lasan ngan king te shaphrang,
Nadiang bad namon Jingtip ngan pynlang;
Ynda kham hadien jingstad ngan sa shem,
Bunshah phin phuhmat h'u khun ka shadem.
Jingstad bad *Jingshai* ki long ki mawpun
Kyrteng ban ioh ïaid pateng sha ki khun."

"Ko khun kynrad ksiar ka kmie dei ka blei,
Shaphang la u khun ka lynga marwei;
Ka dwai ka phirat ki blei ba kin da,
Ïoh king ka tyrut lynti ba un kma;
Ki sur ba u ıaid, jingthmu ba u thrang
Ki pynıaid ki blei ha Ka ban phalang:
Ko khun, nga sheptieng, nga nguh nga kyrpad
Jingsniew kiba bud iaphi ban khanglad;
Ko Khun to ïai khan ki ummat ka Kmie,
Ïoh lait ka kylla, hadien phin babe."

"Ko Mei na la ıieng tang shipor ngan jah,
Sha nongwei shislem ban shong ngan ym lah;
Balei phin pynjem jingmut jingpyrkhat,
Tang namar kata ban jaw ki ummat?—
To tngen seh Mei ieij, pyrkhat kham shajngai,
Wat mut ba ngan mih junom ngan ym phai:
Nga kwah ba ngan kiew ki Lum kiba paw,
Symboh ba ngan lum Jingstad kaba khraw;

Ï'u jangew kynthong, u jathang ohshrong,
Ka mon nga ladem ban wad ha ban shem:
Ko Mei ko 'ba kha pynshlur keiñ ïanga,
Jingsyier to bret noh, kyntiew jingïaroh
Bad dem ï'U Nongthaw ïangi b'Un kynmaw."

"Ïaphi nga ju tieng, brabor nga ju smiej,
Ïoh bud u nongshun ko khun ba nga ieij.
Ïaphi hi nga hun tang haba ryngkat,
Kumta te nga bud ha kti bad ha kjat;
Namar jongphi keiñ ngan jam shaba dum.
Ryndang u jongnga nyngkong ruh un um:
Mynsiem jong ka kmie jingeh b'lakynduh
Katno keiñ ka khia phim lah ban sngewthuh."

"Katne nga laheh, lasan, larangbah,
Ban da ïalade biang-biang nga lalah;
Balei keiñ ko Mei phin tieng phin khaweit?—
Nga nang ban husiar ha ka wan ka leit
Bunsien ki ïathuh ki um kiba lang:
Ki reng nga kynrem, ka maiñ nga shynrang;
Ka met nga palwan, ki ksah nga pura,
Nongshun la un thew un da khan lupa;
Thir-thir ruh nga sting: Haei ngan duna?
Balei keiñ ko Mei phin sheptieng ïanga?"

"Ka kmie haba shai bin-bin ruh ka tai,
Pyrthei kan sa phai, ko Khun to ynnai;
Marwei ngam neh shong, dohnud kan ïai mong
Ban pyrkhat kyndong ï'u khun u lajong

Kamon um mynthi, kadiang um kynshi,
Kan shugaiñ tang haphi ka Kmie baraugli;
Ko Khun to da sngew, shongsuk, wat pynjew—
Ynnai to wat thew ki nam ka Khyndew;
Phin ñiew kin dap spah, bad phi kin ym sah,
Shisien kin sa jah; yunai wat pynkwah"

"Ko Mei baieij eh katne larangbah
Shisien ruh iaphi ngam pat ju pynlah;
Katba phi ju ong nga leh pynsngewbha—
U Khun ba kan kmen ka Kmie kaba kha;
Pyrthei ka madan nga shad katba mon,
Mynsiem dang khynnah ka kmen ym ju don,
Ummat ki rkhiang noh phi tang shu pynkjeh,
Mynta pat te Mei shiryta ki iai neh!
Na nga kim ju rkhiang; nang mih ki nang sat,
Ki tlor bad nang tlor katba nang pyrkhat.
Jingthrang kiba jur nang mih ki nang lang,
Ki ktik ban pynkhih dohnud u shynrang.
Ka Kmie bymlah sam jingmut jong u Khun
Ka khih ha dohnud da jyrwit babun—
Ar rynieng ba long n'ujuh u thied snam
Ha ar lad ki san la u pud u sam!
Nga khmih ia ka por ba phi phin sngewthuh,
Haduh kan da poi - jingïapher kan duh:
Jingthmu ba lasaiñ ka dur ngan pynwan,
La'n pat dap shynrang hapdeng ki madan."

"Ngam hun te ko khun shajngai ba phin leit,
Phin suhkhlieh suhreng mano keiñ ban peit?

Ïaphi ban pynbiang dei jingthrang ka kmie,
Kan hun ka mynsiem ban leh da lade.
Pyrkhat seh ko Khun; - Ynnai wat leit shang
Ka ding bad ka um ïaphi te kin khang;
Ko Khun to kohnguh, ka mon to pyndem —
Ka Kmie wei kam suk jingbha ym ju shem."

"Ban pynjur jingsngew - kata ruh kam dei,
Pynjynsur mynsiem seh ba nga ko Mei;
Ba phim suk mynsiem 'leh ngan ym manbha,
Jingbuhnud jongphi 'leh kin shet ïanga;
(Dur - Bueng! Jingpynïaid ka dei jong ki blei,
Lada kim shym mon kan ym jia ei-ei).
Da jingbymsngewthuh phi seng jingisih,
Ha krem ka Dohnud Jingieij kan man bih —
Ko Mei da maphi phin khud noh lupa
U thri banyngkong ban seng kiong ïanga ?"

"Jingjew ka mynsiem ngam nang ban ïathuh,
Jingbuhnud ïaphi ko Khun Balahduh;
Ïaphi nga lapun, ïaphi nga lakha,
Ngam mon ba phin ïaid khlem hukum jongnga;
Nga kwah ba phin san kawei ka lynti,
Balei ka Shabar kan hikai ïaphi ?
Haduh kaba kut ngan buddien ïaphi,
Ngan swar ïa ki lad ba phi ïaid maphi —
Naduh phi dang rit haduh jingrangbah
Ban lam ki lynti ba phi ïaid, nga kwah."

"Ko Mei ko Bathiang, shisha nga sngewthuh
Katno ka mynsiem ka Kmie Balahduh,
Ka pun ka pyrkhat kumno ban pynbiang
Ban phuh ban tynnad u Khun u bathiang;
Naduh nga dang rit mynsiem phi lynga
Kumno ba ngan biang, ngan heh ruh pura;
Phi mut ba phin suk ynda nga lasan,
Pynban sa arshah jingeh ki iai ban —
Kumno ban sharai, kumno ruh ban tem
Ki ding ki baklang h'u Khun ka shadem.
Nga san, nga nang san, phi peit kmen mynsiem,
Nga king ïa ki lum, phi phuh kat ka Syiem;
Naduh phi dang thum nga shad ha ka pneh,
Nga shat ki jutang hadien ban ïaleh:
Ter-ter de ki iaid aïom ki jongnga,
Nga san nga rangbah - katne lapura;
Jingthrang jongnga dei shaphrang ban ïabeh,
Jingshlur ka ju paw hadien Jingïaleh!
Ki sngi shu shong suk katto ki lawai,
Katto ngan sa sdang jingim bathymmai;
Katto phin pynkjeh ka por shuh kam dei,
Suhkhieh ka suhreng kin jem haba trei."

"Ba siaw jlan u wieng bunsien nga ju phieng,
Ba khih ka sla dieng brobor nga sheptieng;
Nongshun ioh un thew - Ko Khun, to da sngew
Katne nga lakdew to seh wat pynjew:
Ynnai ba phin wad, ynnai ba phin mad,
Na nga ba phin khlad - ynnai ka Jingstad.
Ynnai klang muluk nalor la ka duk,

Kan kylla ka juk, ko Khun to shongsuk.
Phi eh rang katne shisien phin babe,
Phin ud halade ummat jong ka Kmie·
Keiñnoh ko Kynrem, ko Khun ka shadem,
Na kut jong ka krem phin tih ka dawrem ?—
Bunktien shuh ngam kwah, da sngap wat pynlah
Ka Kmie kaba bah, ka Kmie kaba rah."

"Jubm nga lakhlei ngan ran noh balei,
Ianga hi kam dei ban phuh lehnohei;
Phi kha dap shynrang hangne ha Pyrthei.
Keiñnoh seh wat khang, wat syier ruh ko Mei:
Hajuh ngan ym sah, shaphrang ngan ïabeh,
Ngan san ngan rangbah ha it jingïaleh:
Mynsiem nga larai sha ri ka bajngai,
Ki khuiñ ka Jingstad ngan tih ban ïohmad,
Ki sbai Jingshemphang ngan wad ban pynlang,
Jingim ngan khura ban lap Jingshisha;
Katba ïoh ngan shim ba ngan nang ban im.—
Na tlong ba ki mih nangta keiñ ngan dih,
Ha ki keiñ ngan tngen, shirta ruh ngan kmen—
U khun barangbah ka Kmie kaba lah. ....

"Jingduk jingshitom arshah ki pyndom,
Ban kot ha burom, jingwit te ngan thom;
Ba ban ki jingeh jar-jar la ngan ud,
Hapdeng jingïaleh ngan pat ngam bynnud ....

"Ha ka lyer 'ba beh dohnud ka kyndeh,
Mynsiem ka lakbreh ki thma ban ïaleh;

Ka por ka ladei ngan king te shatei,
Kit rwiang keiñ ko Mei i'u Khun bamarwei;
Sha phi b'un wanphai - u Khun u Lurshai;
Hangta la ngi duk shirta ngin im suk —
U Khun uba mut ban ioh haba kut
Jingmut ki bakhraw bymlah ban pynpaw;
Ka Kmie bymlah shah ban sngewthuh kam lah ....

"Tang katne u phla - ba dei ruh Kata
Ka Kmie kaba kha i'u Syiem ki Hira."

[KA BAKUT JONG KA BYNTA BANYNGKONG]

* * *

BYNTA BAAR

* * *

I

[*Ha Lum Khasi* : *Ter-ter u Lapalang u jam shaphang Lum Shyllong*]

"Kine keiñ ki Lum, kine ruh ki khlaw
Na trep jong I Mei lyngngai kiba paw,
Katno ki iphieng, katno itynnat,
Hapoh syrngiew dieng jingpyngngad palat!
Ki tap ia ki duid nangthie bymlah i
Hapoh ki rynsan ba spaiñ ki jyrmi:

Ka sngi kaba shai bymlah pei lyngba,
Ki duid bad ki khriang bashngiam ruh katta;
Mano ban lah sam katne ki lawbah?—
Jingphieng jingtynnat shirta kin ïai sah;
Ngan sam te nakut ngan iaid ban peilong,
Ngan kdat shaba mih u Jangewkynthong;
Ngan swari ki Lum ba ki blei ki shong,
Ngan tih ki maia jong u Lum Shyllong.

* * *

"Kumta dei une u Lum jong ki Lum,
Ki khmat ruh bad me kylleng te ngan sum—
Katno jinglymphuiñ ki lum Ri Khasi,
Ka dur jong ki dur ka dei ka jongki;
Ki duid kiba im jongme keiñ ngan dih,
Ngan thiah shoh buaid da lyer baiewbih.
Shirta ruh ko Lum men spong itynnat,
Shirta ruh ki duid jongme kin ym rngat:
Nongwei man b'u wan um lah khlem ïaroh,
Un ïam ba un peit shuwa ban khlad noh,
Ia ban lip mame to kñia keiñ da nga,
Barit ba nga long ngan shah te sngewbha.

* * *

'Ka doh ka Mei 'Ngi laih ka Mariang,
Ha lum ki jynri kylleng ki saphriang,
Khynnah bad tymmen ki trei la lyngkha—
Katno keiñ ki kmen, ki phuh ki sngewbha:

Ki 'Thei babhabriew ki dem trei ïarwai,
Hapoh ki syrngiew mynsngi ki shongkai;
Ki dih na shyngiar, ki shait ki khlaiñ mlan,
Jingjynjar ka kiar, ka pang kam nud jan:
Ah! Ngan da lah ban........ban shim da longbriew,
Kum ki ruh de ngan seisoh seisyntiew............
Ngan da phai shathie sha i Mei, khatduh,
Shaphang jongki te ngam pep ban ïathuh."

* * *

[*Ki Khynnah ap blang*]

"Hakhmih! Oh! Hakhmih! U Mrad bakynjai,
Nangno u wan mih, uei sha utai?
Sumar paralok, ki reng u kynrem,
Pyneh la ka bok, sha shnong ngin leit shem.
Ki blang ki masi hajuh to pynlang,
Peitbud ki lyuti shano ba un shang:
Ngin shut la ki khnam, imat te u long
U mrad khap Ri Thor - u 'Sier' ba ki ong."

* * *

"Wa! Shaei ki jah? La jynri ki ieh,.
Sa marwei nga sah - ki her ki kyrkieh·
................I Mei I da nguh b'i sneng la u Khun,
Shisien I iathuh - I ong ba ki shun;
Katto ngan pynrit, oh pleng lakynmaw,
Te koit ngam pynwit - Ngan ngam sha la khlaw.

II

[*Ha Nongpyiur : Harud Shyllong*]

"Kongbah, ko Kongbah, hangtai ha Shyllong
Mynta u dang sah - u mrad kum u bthong;
Lapait pnat ki reng - u 'Sier' ki ïa ong,
Un ïabam rynïeng bad u 'si kyrtong,
Ka maiñ u iphieng, u kup dur shynrang,
I'u briew um itieng - u wiat te naphang.
Na ki lawlynnong u mih, bad nangta
U Sier ba ki ong u bam ha lyngkha:
Kumba u kwah kren, u ïaid u iajngoh,
Bunsien ruh ha shen u ïeng ilyngngoh."

* * *

"Ka ïad um leit shim, to ïeng kynto shnong,
Ngin bat ka dawrim ï'u Sier ngin khangdong;
To khie ko Pamen, to khih keiñ Khynraw,
Kyrsiew la ka bok, pyneh la ka daw.
To kam keiñ Mabah, to shat to da khnong,
To khang ia u Sier b'un pat ha Shyllong."

* * *

"Kane shikyntien, hei sngap ko Shynrang,
Uta te ladei u Sier Lapalang;
Lengsam khun ka blei ka ïathuh shai kdar
B'u wan dang shibit na khap ka Ri Dkhar.

Une un wallam, l'un pat ruh ryngkuh,
Kawei keiñ ka Dak - diengshat ka ïathuh:
Byuriew b'un kynmaw, kan sah shijunom
Ha ka phur ka siarg, ka niam ka rukom;
Shirta ai yn nam ï'u Sier Lapalang—
Ka mon jong ki blei mapo ban lah khang?—
To shut 'nam sarang, pyneh u saisieij,
To dih ka ïadthiang ban sah jingiaieij.
Hakhmat jong u klong, hakhmat ka ïadum
Ngan said bad ki blei u Sier ba un dum."

* * *

III

[*Ha Nongpyiur* : *Ka step ïabeh Sier*]

"U syiar u lariew ïalum Rangdajied,
Jingshai lakyrsiew na krem jong ka mied;
Lapoi ka phyrngab ngan sdang la ki kam,
Ngan ap ka jubab ka sngi kan wallam:
Jasong nga lakhreh, ki tiar nga ladap,
Labiang ki sewbeh, ryntieh, ka ryngkap:
Lakut ki juban - kawei ban yn klet:
Ka nia ban kyrshan ka Bor ha lyndet."

* * *

"Labiang la ka por ngin mih noh kumne
Shanam ka lashad, ka daw ka lakhie:

Ki dak ba ïapan ki ksan ruh shiliang;
Ka sah tang kawei hadien ban pynbiang –
Ban khreh da rynsan ngan bat ka kular,
Ban leh da burom ngan shad ngan phawar.
Shuwa ba ngin sdang ngin sneng pynsngewthuh,
Ha ki kam ïalang jingmut ban hajuh:
Pyneh ko shynrang, wiat jai wat kyrkieh,
Un pat ha Ryngngi ngin shad ngin mastieh:
Haman la ki it, khangdong, wat pyllait,
Buddien da ki ksew - kynku bad pynshait--
Ka nia ban ïashan ka dei ka jongnga,
Ïadum kaba tam kam bit ban syrwa."

* * *

IV

[*Ka Kmie ha khap Ri Thor*]

"Ko Khun tang marwei phi iehnoh ïanga,
Ha snieh ka Pyrthei shano keiñ phi kma?
Ale noh ko Khun, nga sheptieng bunsien,
Nga tieng u Nongshun ïaphi u buddien.

Ale noh Khun baieij, ale,
Ka Mei kan sa lamwir kumne,
Ba phim wan shuh katta;
La shai la dum ïaphi ka nam
Sh'wa ba kan rkhie, sh'wa ba kan ïam
Phi ïai paw tang ha Ka:
Wan noh ïoh phin babe,
Shuwa ba kan sa jam
Sha basep ka sngi ka rta.

Kum ka pukni bakhynraw sah,
Thapngur ha kliar u Mawsiang bah,
U khnam batdon ka kit;
Teng-teng ka rkhie, kynsin ka iam,
Ha thngan ka shah ha kdang ka bam
Lada kam thiah jyngit:
Ym slem te kan sa jah,
Sa tang Myllung un ram
Bad ki khlur halor sahit

Ko Khun ko Doiji blei, alo,
Ban syrdep noh jingmong ka kmie,
Ka tlang ba ka lajan;
Jingim basuk kan long jongphi,
La phin khunswot phin sah rangli —
Wan noh ko khun, to wan.
Na Sepngi shano,
Na kjat lum Khasi
Ïaphi keiñ ko khun ngan tan.

"Dohnud ka jongnga ka lwet ka pisa,
Ka rngai bakynsha kam shah ngan sngewbha;
Mynsiem ka Rangli jingiap ieh kan shim —
Ngan wad, Khun, iaphi katba nga dang im."

* * *

V

[*Ka Ryngngi Shyllong : U Lapalang u shah siat bad kyllon*]

"Na hip-hip ruh swut u khnam her pyrshah
U dei na bamut ba thew u Rangbah;

Khangdong, paralok, pynshait ki sewbeh,
To ïeng ka kyrkok - u khnam u laneh:
Katto u lajngan - u Sier lasangeh."

"U sied kham haphang - u lynñiar ruh kliang,
U khnam sop sirang u doh na babiang."

"To bud syrwet snam - u met kat ka pdung,
Sa uwei u khnam u laban na krung,
To shad ko shynrang, ladei kumba mut:
U Sier Lapalang ka sngi u lakut."

"Hangne mo Kynrad ryngkuh te phi pat,
Ïaei phi wan wad, iano phi iapmat?
Phin lait seh Kynrem na kti u Shynrang? –
Pyrthei kan khyllem : Phim liem te lasang........

"Laparem Kynrad ngan bat la juban,
Ngin nguh da ka shad, phin kiew ha rynsan
Ïaphi ieh kin kren ka ksing ka lama,
Ngan leh da ka kmen ngan leh da iisa. ....

"Pynjem u saisieij junom ban kynmaw,
Ban sah pyrto ieij b'u pat u Bakhraw."

* * *

"Ko Mei ko Bathiang shano keiñ phi don? –
Ladung u namliang – Hangne nga kyllon;
Katto nga lashai, ko Mei waw to sngew!

Na nga ki lawai ka Bneng ka Khyndew.
Lakut ki Jingstad Jingshynrang lasliah,
Shano keiñ phin wad ? - Haugne nga nga thiah.....
Katto phi lasneng katto phi latem,
Pynban joit ka ieng ka daw kaba rem.
Jingjyrwit jongphi ki lam ïa lynti,
Nga lakut ka sngi - To shim noh ïaki;
Jongphi na nyngkong ka skai kaba teh —
Ngan kiew ha ka krong ba ianga lakhreh.

... ...

"Katne nga raugbah, maphi kaba lah,
Burom ba kan jah - ban im tuh ngam kwah.
Phi saiñ phi mut dur u khun ba un bha,
Pynban, ah Trupar ! Pha lam shiteng rta :

... ...

"Ha madan b'laphrang nga shat ki jutang,
Namar ki jingthrang nga pat dap shynrang;
Jingbuhuud khanglad ngam kwah ban kynmaw,
Tang jingieij ngan wad khatduh ban pynpaw:
Ko Mei ko Balah, ko Mei ko Baiai,
Jongphi jingieij bah ngam nang ban batai;
B'u iaid wir u Khun unmat phi iai tlor,
Jingieij bad jingsbun nang slem ki nang khor;
Bynriew un da tip shijunom un nam,
L'un peit ne khaprip un ud ki suriam!
Junom te ïaphi ko Mei ngan ym klet;
Mynsiem la kan jngi ka Ri sha lyndet.

... ...

"Syrpai ah ki blei dohnud jong I Mei
Baïam lynñiar kthang l'u Khun kha shynrang,

Plie lad phi ki blei ban sngew pat I Mei
Ï'u Khun 'ba lapei sha shiliang Pyrthei.
Ha rngai ruh ngan paw - in khot iu pyrta,
Manba in kynmaw ka dur ka jongnga,
Ummat in ïai jaw, iu ksaid in lynga;
In ud, in suhsat, marwei in lympat,
Mynsiem in that-that, in ïeng bad iu ngat:
Dohnud jong I Mei ban lait jingpisa,
B'in tngen ha Pyrthei - iu khlaiñ in pura—
Synreit ah ki blei umksiar umrupa.

....

"Ko Mei baieij eh ale seh khyllie,
Shadem ka lapeh, ngam lah shuh ban khie;
Laugen ka jingrmut,........u Bnai.......bad ka Sngi,....
Kumne te........nga kut............Khublei keiñ ïaphi."

* * *

VI

[Ha Ryngngi Shyllong : Ka Kmie ba lap dien Iu u Khun ba laIap]

"Kongbah, ko Kongbah, sa ka Sier Kynthei
Ka poi ha syndah ba kyllon uwei,
Ka ud bad ka ud - kam tieng la ngi bun—
Ka Kmie bapangnud imat la u Khun.
Ale ngiu ïaleit hajan ban da peit."

"Kaei kum kane 'ba wan jia kyrpang?—
Shisha dei ka Kmie u Sier Lapalang;
Shiliang to ïeng keiñ - kynriah wat ym jan,
Ngin shat ngin da kheiñ, ngin tohkit ngin khan....

* * *

"Kane dei ka dak b'lapaw ruh mynsh'wa,
Ka Ri shisatlak ba ïai sah khana:
Bakmen ka mynsiem ngin shad ngin phawar
Ne oh ki surud haba ngi jynjar;
Jingïam te lasei n'u Sier Lapalang,
Ki pynïaid ki blei ban biang katha tang.
Ka let b ngin nguh - laka te ngin bud,
Ngin ïam ruh kumjuh manba ngi pangnud."

* * *

"Ko Sier Lapalang ko Syiem jong ka Mei,
Nyngkong nga lakhang ba phin wir Pyrthei,
Phi said sur rangbah, ïanga phim shym kheiñ,
Nga tem, ngam shym lah - ïanga phi ieh beiñ;
Ïanga phi iehnoh, lyndet bak phi khlad,
Nangno shuh ngan ïoh, shano shuh ngan wad?
Kynjai phin da sah ha khap ka Ri Thor
Ngin bam la u khah ngin bam la u nor,
Shikhun shikmie te, kam pher la ngi duk,
Kan ym long kumne; ngin im ngin shong suk.
Ko Ksiar ko Paila ka Kmie barangli
Ïa dohnud jongka lakhlong lut maphi;

Laksan u Nongshun - rangbah kram phi pat,
Hai-hai mo seh Khun marwei ngau suhsat·
Namïong-namtyllì ka tawiar iaphi,
Jar-jar phim iohi ka Kmie baraugli............

"Ï'u khnam 'ba lashei mano shuh ban sei—
Nga ruh sa marwei ngan im shuh ban lei?
To kjap phi ki Lum, to klun phi ki wah,
Jingïap to wan khum, jai-jai te ngan shah;
Ki sngi ki ladum ban im shuh ngam kwah—
Sha kajuh ka tnum ïanga ruh to rah.
U Bynriew b'u ioh la ka ksaw ka kpong
U risa kyrkoh ha Ryngngi Shyllong;
Tang nga seh sangsot mo Kyurem ka Mei,
Duhai ka lanot shisnieh ka Pyrthei.

"Waw! Ah waw! Lashet ka 'tieh pyngdeng
Ïa ka longrynieng u Kynrem reng;
Waw! Ah waw! Lakjap u nam sarang
Ïa Dohnud kyntang u Lapalang.

Ko Khun da kynmaw ïanga ruh kylliang,
Ummat ngan iai jaw shirta kin ym rkhiang;
Ki blei bashisha ka Hok kin kyntiew,
Kin oh ka kuna b'un bujai u Briew:
Ki blei keiñ kin thie Bynriew la u sngap
Jingïam jong ka Kmie ba takor ka pap."

June, 1953.

— LAKUT —

Ka Sohlyngngem

* * *

Laitumkhrah : April 1952

I

(KA THEI BHABRIEW)

"Ko Sohlyngngem, ko 'Ngi Pyrem,
Ko Khun bhasngi ka Mei,
Manba nga jan phi pat phi ran —
Ym bit iakren mo Thei ?

Lyngngai ki tuid ki wah ki duid,
Phi ruh phi phuh phi san:
Ka maiñ baphieng ka ieasuhsieng
Na jngai ruh kum najan;

Shisha keiñ Thei ngam tip balei,
Ïaphi nga kum peit shin;
Kat phi nang phai, phi nang phyrnai —
Nga um ka dohnud hin !

Ym bit mo Thei ha nga ban sei
Kylliang tang shikyntien ? —
Ïoh nga bakla, hei 'mab ïa nga!
Sa tang kane shisien."

"Shisha, ko Rang, ngam sngewlait ang
La phi ju thew ïanga;
Ki ktien, pynban, phi kren khor than —
Wat da mut seh kumta:

Ko Rang Rynñiaw, ko maiñ bakhraw,
Ko khun u 'Lei Shyllong,
Ko Rang babat ka mon bajwat
Phi don aiu ban ong?

Ki sngi ki her, dohnud ka per,
Ba bunsien ruh nga kwah;
Katba phin ong - to ai kan long,
Ïaphi ngan ym kyrngah."

"To shim keiñ Thei ki jingkhublei,
Shihajar nguh nga phai;
Kumba nga wad, nga da kyrpad
Ka juban hok phin ai."

"Ha phi ko Ieij nga ruh nga bieij,
Aïu ngan ai palat? —
Dohnud jongnga baroh shirta
Da jingieij - shim to bat.

Tang ka kynthei batlot nga dei,
Ïanga ynnai burom:
Hynrei nga ong to kan ïai long
Ba ngin iathoiñ junom."

"Juban babiang ka dei keiñ Thiang,
    Kynmaw ngin iai iabat ;
To ai ka kti ngin ia sakhi
    Ban iap ban im ryngkat"

Na lyndet suiñ ka wiat rymmuiñ
    Ka 'Lei Jingieij long-syiem
Da jingiaineh te ka pynsleh
    Ïa ki khun thepmynsiem.

Ha jingkynthong jingieij nyngkong
    Ki iap'iam da jingtieng :
Tang ki 'tienthiang ki iakylliang
    Bad puson pat ha iieng.

"Ko Ieij, khublei, ka por ladei
    Sha la iieng ngin leit phai;"
"Kynmaw keiñ Thiang, to khie iaid biang,
    Ngin iashem pat lashai."

II

(U SYJEM I MEI)

"Ko Rangkynthung, ko khun kyllung,
    Ko Syiem ka iieng I Mei,
Balei phi ngiah - jyngit phi thiah,
    Phi ñiun, phim iathuh 'lei ?" :

"Em, koit phi Mei, ngam shym lei-lei,
    Ba nga sngewngiah, sngewkdang;

Ba shu sngewthait, shu sngewshohlwait —
Ym dei basuh-bapang."

U Rang Rynñiaw u jaid bakhraw.
U khun binong - bishon ;
Katba u thrang katta un ang —
Kano seh ba kim don ?

Thapngur u bieij b'la shoh jingieij,
U Rynñiaw rangkynih:
Jingphuh bakhraw u ïaikynmaw —
U kdang khlem bam khlem dih !

Ym don ei-ei ha snieh Pyrthei
Nalor ïa Ka b'u thrang;
Tad poi janmied te siak u sied,
Ha ïieng ki lyngngoh jlang.

U Syiem I Mei u khun marwei,
Mynsiem uba kyllung ;
Ka jingieijbah ka tap matlah —
Ha skum u thew ban rung.

III

(KA KHUN BASTING)

"Ko Sohlyngngem, ko khlieng shadem,
Shu ngon phi dem dukhi,
Laplieng phi trei, phi kyrkieh lei ? -
Tọ leh noh kham suki."

"Ki kam ki tuid, ngam lah pynkhuid,
Te kham kloi keiñ nga trei,
Ba kin ym sah nga ksar pynlah,
To koit, kam pher phi Mei."

Ha trep batngen marwei ka kmen
Ka khun nongbylla sngi ;
Ka duk ka thngan kim ju nud jan —
Ka bsa la ki jynri.

Kumba ju leh ka dung ka peh,
Ka shut ki khiew ki pliang;
Ka shet ka tiew ïarwai weibriew,
Rukom ki sur bathiang.

Khrad-khrad ka trei khlem sngew ei-ei
Ka 'thei bhabriew b'la jied,
La theh ka syep ki kam ban dep
Shuwa ka por janmied.

Bunsien ka her ban leit bam lyer
Bad l'u Paila Dohnud;
Ïau najngai ka wiat ka phai —
Kumjuh u ruh u bud.

IV

(HA KI JAKA ÏASHEM)

"Sharud ki wah sha 'lawkynjah
Ïa ngin ïaleit shongkai;

Jingsuk ban wad, jingtngen ban mad,
Ban dih ki 'er Synrai."

"Kumne keiñ Thiang ngin ieij kylliang,
Ban rap ha khia ha shon ;
Ka thiang ka kthang ban ïamad lang,
Kam pher hangno ngi don.

Ha phi nga khlei ki juban blei,
Shir'ta ruh ngan ïai bat:
Umsaw kan tap, la im la ïap,
Ïaphi ngan ym palat.

Nga tip ka mon ba phi ïai don
Ban juh ban thoiñ bad nga :
Pyrthei kan khih, phi ruh phin krih,
Haleh phin kum kylla ?"

"Pyrthei kan khih, baroh kin krih,
Manga ruh ban kylla ?
La mon baskhem ha ngan pyndem ? —
Wat ong seh Thei kumta.

Ngan tang palat un pam pyrthat,
Phi ruh wat shet kylla :
Ha la juban katne nga pan,
Kynmaw keiñ Ieij ïa nga.

Dulan paila I Mei I Pa
Ko Ieij ngam juh ban shong,

Bad phi nga tngen, mynsiem ka kmen,
Kam pher haugno ngi long."

"Dei tang ha phi ko Ieij bhasngi
Ba rieh jingtngen jong nga;
Jutang ngin teh ba ngin ïaineh
Khlem khlad baroh shir'ta.

U slap un theh, 'eriong kan beh,
Haba ngi ïaryngkat,
Jingdum la'n tap jingsuk kan lap
Ïa ngi da kumwei pat."

"Bad phi ko Syiem nga suk mynsiem
Haba tang arngut hi,
Jingsuk nga shem ha ka shadem
Batngen tam tang jongphi.

Ale keiñ Thei ka por la dei,
Sha ïieng ngin ïaleit phai,
Kumne ryngkat ngin ïai wan pat,
Dang bun kaba lashai."

Harud ki wah ba ki 'lawjah
Ki juh ban leit shongkai;
Jingsuk ki wad, jingtngen ki mad,
Ki dih ki 'er Synrai.

Ha lum shongkai bunsien ki rwai
Rukom ki sur bapher ;

Ha ki 'dymmiew ba kynjah briew,
Ba sawa ha ka lyer.

Bad man ka teng ki ruh kylleng
Ki sei ki khanatang ;
Shiteng ki sngi tang arngut hi
Ki rkhie ïapler-ïapang.

Kumne brobor ki ïaid ki por,
Kylliang ki ialong syiem ;
Ha 'persyntiew bym kham ïaid briew
Ki ju ïapeiñ mynsiem.

V

(KA KHUN JONG KA KMIE)

"Ko khun sotti, ko Lalyngngi,
To sngap juban I Mei,
Ki 'tienpaila ka kmie 'ba kha
Kynmaw, kim lehnohei.

Ka kmie 'ba seng ka longrynïeng
Ka lah naphang shaphang;
Hangno ka duk shano ka suk,
Khlem tip kam ju nud ang.

Shuwa jongphi nga laïohi
Pyrthei kaba itriem,
Ka Por ka king, ka shad kynting,
Kumta nga sneng keiñ Syiem.

Nangno kan dei, kan lait haei—
    Nga ka kmie nga lamad;
Lada kam long ngan ym kwah ong—
    Duriap keiñ khun kynrad.

Na sla Mariang nga tip biang-biang,
    Bad u Rynñiaw phi juh:
Khlieh la ka sngi tang bad u hi
    Phim i-lah ïakhlad shuh.

Ka nia ka shong; shisha ngam ong
    Ba ka por phim pat dei;
Toi tang kane - ïoh phin babe,
    Phin ïam ha ka Lawei:

U Rang Rynñiaw u khun bakhraw.
    Phi pat ka khun bapoh;
Ïangi baduk hadien um suk—
    Leh un lehbeiñ lehkhoh.

Hangta keiñ Mei ha shi pyrthei,
    Hangno burom jongphi ?
Ka bha phin kiar keiñ kynrad ksiar
    Ïoh lehraiñ briew mangi !

Nga sneng kumta ruh ba phin bha,
    Ym dei keiñ ba nga shun;
To da kynmaw bad u Rynñiaw
    Ban ym ïaṭhoiñ, mo khun.

Bad u phin juh - ngam bunktien shûn.
Junom te ngin ym suk;
Dang bun ki lad, ieh ngin ïawad
Para barit baduk."

"U syrdoh jwat ko Mei phi bthat.
Junom ban sah kynmaw!
U Trai Nongtang u pynkyrpang
Ki mynsiem b'U lathaw ?

Dohnud ka pdang, mynsiem ka kthang,
Aui! Waw! Ngam lah shah... ....
La katta Mei, em da lei-lei
Ïaphi ngam bit pynlah."

Mynsiem ïaineh ka Thei b'la khreh
Arliang hi thlup ka pait ;
Mano ban tang ki jynjar kthang
Bym lap maw ban shongthait ?

Ah waw! Sangsot ïa ka lanot
Ka khun ngeit sneng ki briew:
Tang ïau hi synñia la sngi
Ka ud, ka ïaiphohsniew.

Ka rai ryngkhat kam lah ryngkat
Jingieij ki jur batlem;
Ka bishar blei ka phet shaei?
Ka Mariang kam sngewrem?

VI

(PYRTHEI KA KHIH ....)

"Ko Ieij jongnga phi i-lynga,
Kaei ka khia ka shon ?
Ka khmat baphuh ka lajah duh,
Jingwit aïu phi don ?

Ka mat sngewsih na phi 'ba mih
Ka sham mynsiem jongnga;
Ngam lah ïaphi ba ngan kylli
Hato balei shisha ?"

"Ko Ieij jongnga phim tip shisha
Aïu kan jia ïangi;
Duhai Pyrthei, ïanga marwei !
Ngam kwah phin tip maphi.

Ka ding baklang ka beh ban thang
Ianga tang bad ïaphi;
Jingieij h'u klong ka shad baiong
Ba beh ka 'langthari.

Ki dew pyrkhing ki shad kyuting
Halor ki duriaw tmang;
Ko Ieij jongnga ym don jaka
Ha ka Pyrthei bakthang.

Mano ban ong katno nga mong
Ka dohnud paila ksiar ;

Ki par jylliew ka jingieij briew
Mano seh ban lah hiar ?"

"Ah, waw ko Thei ! Ko Ieij I Mei
Balei phi kren kumta ?
Shirta nga kmen, kumta phin kren,
Phim ieij shuh mo ianga ?

Ki rmiang baphuh ngam ioh shuh,
Myuno sha nga bakla ? —
Ki lait ki let to ngin iabret,
Phim sngap mo Ieij ianga ?

Bad phi nga tngen, junom nga kmen ·
Kumta ruh nga iaimut,
Jutang ban teh ba ngan iaineh
Bad phi haduh bakut."

"Ko Ieij Bathiang, da shahshkor biang,
Balei sha phim sngewthuh ?
Ngam ioh ban thew iaphi ban kdew —
Ko Mynsiem Balahduh.

Jingkthang bakhraw ngam nud pynpaw
Ban dung kyndit iaphi ;
Ka daw b'la lait, dohnud b'la pait
Da kumno ngan pyni ?

Jingieij uylla jongphi ïanga,
La ïap la im kan ksan ;

Ummat kin jaw ngan ïai kynmaw —
    Shajngai ne la hajan."

"Ïathuh, aïu keiñ Thei phi thmu ? —
    Kam pher la kthang ne thiang:
Hapdeng ki juban b'la iapan
    Ngin iasam mar shilliang.

Mano ba kah ki syrngiewbah
    Ka dur ba phin kylla ?
Kaei ka daw, to seh pynpaw
    To ong keiñ Ieij ha nga."

Ka p'iam ka bat, ka jaw ummat ;
    Ma u ruh tik u khih :
Ym don jingrieij, ha ka jingieij —
    Bad suki jai ki mih .—

"La khang pyrkhing ka um ka ding,
    Hai-hai ko Ieij jongnga;
Bad phi ko Syiem ko Thepmynsiem
    Im mon I Mei I Pa.

La lait ne dei. ia la I Mei
    Ko Ieij ngam nud pynlah ;
'Jingïap' ruh Thiang, tang ban pynbiang
    Ngam banse keiñ ban shah.

Ummat kin jaw, ngan ïai kynmaw
    Jingieij nylla jongphi ;

Ka Por kan phet, lei-lei ngam klet
Haduh bakut ka sngi."

Ha 'tienkyntang basngewsih kthang
Ka jingïaieij batlem,
U Rang Rynñiaw ummat u jaw
Iaka u nguh u dem:

"Ah, waw! ko Thei ngan her shaei,
Kaei kane ïangi? —
Ba phin pynlah nga ruh ngam kwah:
Labiang keiñ Ieij ïaphi.

Ko Lapongnai u Ñi Lurshai,
Ko Baieij tam jongnga,
Ka kupar jot mo seh sangsot
Ka thom ka siar kylla!

Jingieij b'la sei na duwan blei
Ha shikyntien ka rem:
Ko Thiang jongnga ym don jaka
Ia jingieij kut shadem.

Ummat kin jaw, ngan ïai kynmaw
Ki jutang thiang bad phi;
Jingieij bashlei ngan leit klet lei
Ha kiwei pat ki sngi.

'Jingïap' kam dei ngan ong ko Thei,
Ïoh ba ngin jahburom:

Ha nusib sniew nga ruh weibriew
Ngan ïai im keiñ junom.

Ko Ieij, to phai khatduh khatwai
Ban iap'iam sah kynmaw;
Ki sngi iajuh ngim iashem shuh —
Sa tang ummat ban jaw."

Ka phai de wak - ka p'iam ruh khak —
U kdup; nangta, ka pat ? —
Jingieij khatduh bym lah iathuh,
Ka shon kut bun phew wat.

U Rang Rynñiaw ummat u jaw
B'u kdup, u doh, u dait :
Jingieij barhem ka khlieng shadem :
Slem slem kim lah pyllait.

Jar-jar ki kut, khlem lap sabut;
Ka Puriskam pynban
Ka sien ki sner, thiaw ka pynher
Shir'ta khlem pyniajan.

Ka Sohlyngngem bapang shadem,
'Hym-hym' ka ud ha khlaw,
Ka ïai phohsniew ki sngi longbriew
Bad la u Ieij Rynñiaw.

U Sim Rynñiaw u Syiem ka khlaw,
Ha Bhoi - ha lhuh ha them

Nga sngew b'u ïam ha jingsiaw nam
Kyrteng ka Sohlyngngem.

Jingieij b'la phrang d'U Trai Nongtang,
Ka teh ka khum ïaki
Ha ar ki Dur baroh shijur
Junom ki sah sotti.

La phin ym pdiang ; ka ïai sah thiang
Jingieij bakit dawrem;
Ka dak burom ïaka junom
Ka phuh h'i 'tiewshadem.

* * *

— LAKUT —

Ki Ummat Ksiar

* * *

Ki pynlong bneng shajngai napdeng
Ka Suiñ bad ka Khyndew;
Ha la paki tang ar ngut hi—
Ka Sngi bad la u Klew.

Kumjuh ki sur la ar ki dur,
Jingbhabriew ym ju don,
Jingieij jongki ym lah sakhi;
Shijur: kawei ka mon.

Khatduh ka poi ka shisamoi
Ban phon nusih i'u Klew,
Sha 'per tyrso ban ksan rango
U khun ka pap u kdew.

Ki rong bakbih, nang peit nang ih,
Dei tyrso b'dang syntiew;
U peit shaiong, khatduh u ong,
"Ka Theisotti bhabriew."

U klew shohbieij ha iieng ka Ieij
U phai shapoh jylli;
U peit, u khnong, nang shoh baïong—
U klet ia la ka Sngi.

U mih u rung, jingthrang ka dung,
Ban noh sha sla Pyrthei:
Ka Sngi ka tnga baieij shisha
Ka lyngngoh h'la marwei.

"Ko Ieij jong nga phi i-pisa,
Kaei ka khia ka shon?
Balei phi krih, phi rung phi mih—
Jingwit aiu phi don?"

"Ko Thei kordor, lapoi ka por,
Ngan hiar sha sla Pyrthei,
To khmih shathie - ngan hiar kumne
Bad Ka ban ïakhublei.

Ka khun puri ha la ryngngi,
Ha jingbhabriew ka shong;
Ñiuhkhlieh rymphum kum kshaid bajngum,
Jingphuh bymlah ban ong."

"Waw ! Kumta du ko Ieij phi thmu
Ban ieh ïa ka Rangli? —
Ha shiteng por wat shah shukor:
Shong khop bad la ka Sngi.

Kaei phi kwah, mynno ngam lah:
Phin ang de sa katno?
Hei, to da khan, ynnai wat jan
Sh'u syiem u 'lei-rango.

Shong khop keiñ Ieij, ïaka wat bieij,
Ka dei tang ka Rongphong;
Nyngkong phin hlet, hadien kan shet:
Bun wat kan pynkhongpong."

"Ki r'ta ki kut ngam ju pynthut,
Balei phin sngewsih kthang?
Ngan tang hiar kai ngan sa wanphai,
Ko Ieij, balei phi khang?

Dohnud jongphi arsut lynti
Ngan bat, ngan ym klet noh:
Jingieij bashlei iaphi ka dei:
To mab wat da buhkhoh."

"Ko Ieij jongnga phim tip shisha
Aïu kan jia shakhmat,
Phi kwah lade, phin sa babe,
Phin ud phin jawummat.

Tang khie ka lait, dohnud ban pait
Ym dei te tang jongphi;
Hynrei shirta da kynmaw bha
Kan long keiñ jong ka Sngi.

Ka Mangkarong, ka dur shuphong,
Na jngai ka lathaba,
Shipor kan shat ban iap ka khmat;
Hadien kan shetkylla."

"Wat khroh pynbieij seh ko Baieij,
Ngan leit, to wat ym bat;
Ngan tang shu jngoh, tiak de ngan doh,
Sha phi ngan wanphai pat.

Sha shnong ka Rngai ngan hiar shangkai,
Shen ngan phai pat sha phi,
Jutang ngan bat ba ngan ryngkat
Jumdin bad la ka Sngi."

"Ko Ieij da sngap, jingtngen badap
Ha ar rynieng jongngi,
Ka dei jingai kordor U Trai
Bathiang, bymlah iohi.

U Trai Nongtang u pynkyrpang
Iaphi tang bad ianga;
Shisien phin mih ko Ieij to khmih —
Phim lah wanphai kylla."

"Oh! Pleng kumta phi bat ianga
Ban jashong duh bad phi? —
Shuh, thiang, ngan her ban leit bam lyer
Bad la ka Thei puri.

Khlem sngew sarong shisha ngan ong,
"Katne ei ha" Ramew
Ka dur khamkor ban iadei dor
Bad jingbhabriew u Klew.'

To koit keiñ Thei kam pher ei'ei,
  Wat kthang, wat jaw ummat;
Jingieij bymjngut jongphi kan kut —
  Wat khmih ba ngan phai pat."

"Ko Ieij Bathiang, da pyrkhat biang,
  Ioh bud ka laitkylla :
Na sla Ramew phin ud phin jlew,
  Phin thrang ban wan sha nga.

Ka jynkhang ksiar phin tang shu hiar
  Kan khang khyrdep junom;
Ha khlaw poiwir phin shang pukir,
  Phin kit ka jahburom."

"Keiñnoh, langiah, nga shoh samthiah
  Ban pynbun ktien ianga;
Sha sla Pyrthei ngan jngi marwei —
  Sha ka jingsuk paka

Juban ngan bat, la ieng la pat,
  Ngan hiar sha snieh Pyrthei;
Nusib pakai ngan iakhalai —
  U khun lahduh ka Mei."

"Jingieij batlem na kut shadem
  B'la theh lut jong ka Thei,
Da jingshohbieij mo seh Baieij,
  Phin shu pynlehnohei ?

Kan poi ka por phin lai takor
Ïa' longrynieng lajong:
Phin lei shu Ieij wei phi labieij
Naduh ka mynnyngkong.

Hapoh rikhlaw phin sa kynmaw
Jingkhroh 'tienblei jongnga;
'Tien thiang b'la riew phin shu phohsniew,
Arshah phin nang ruma."

"Wat khroh pynbieij shuh Thei baieij;
Ngan 'leit - shuh seh, wat bat;
Ngan 'leit ban jngoh, junom ngan doh,
Bad Ka ngan shong ryngkat.

To khmih shathie - ka wiat samrkhie,
Ka khot ieij ia u Klew,
Ki kti ka kner sha ka ban her,
Ban shong ha sla khyndew.

Ka nam u Klew phin sa iohsngew,
La phim lah iashem shuh;
Phin jaw ummat ban dang lei pat ? —
Khublei ïaphi khatduh."

"Jingieij bathiang kam lah pynbiang;
Ummat jingieij bajaw —
To kit bad phi ïa la ka Sngi
Junom ba phin kynmaw.

Dusmon u jop, phin hiar ban ngop;
Ngam lah ban pynkohnguh,
Jingieij bymjnguf kumne ka kut —
Khublei kein Ieij khatduh.

"Ianga phim khein, khatwai phi bein
Ban phai kut markylliang;
Phi lapalat: phim lah 'phai 'pat —
Khublei, to khie iaid biang."

* * *

U khun ka rong u thung khongpong,
Um tip u poi shano;
Thapngur u ieng u lyngngoh dheng
B'la phon ka lei rango.

U poi shano? - Sha 'pertyrso;
Sharud, ki at ki them;
Lashet ka pap, mynsiem ladap —
Sha khlaw u phet iamrem.

Jingieij bakhraw U Trai Nongthaw
U shon ka shab labiang:
Manba u pyiar l'u tdong 'balar
Ummat b'un iaw kylliang.

Kyntien b'la ong thik ki urlong
H'u muid-ang-um bapli;
Shisnieh Pyrthei u jlew ïawbei,
U nam kyrteng ka Sngi:—

"Ah, waw lakie shaei kumne!
La shet u lei-Dusmon;
U pynbaïong ïa ka Rongphong,
Haduh katne u phon!

Ko Sngi ko Blei, ko Ieij I Mei
Ko Thei-lahduh jongnga,
Phi lynñiar kthang, ummat ban khang
Ba dei kumne shisha.

Da jingsarong nga kie berong,
Ngam sngap ki ktien jongphi,
Ko Lasubon, shano phi don,
Ko Ieij, ko Theisotti! ...."

U rah ar kjat, kynting lai wat,
Tad paw jatlung ka Sngi;
"Oh!-Oh bei Oh!" Phin 'Oh!' shano? —
Lakut te Rang ïaphi.

"Ko Sngi, ko Syiem, ko Thepmynsiem —
To phai sha sla Ramew,
Jingieij bakhraw ngan iai kynmaw,
To mab ïa la u Klew.

Jingieij jongphi mo Lalyngngi
Dei Syntiew Bymjukut :
Ka Mangkharong ki shet khongpong,
Ka khlad jangi arngut.

Ki jinghakla dei tang jongnga ;
Hai-hai, to ong seh Thiang,
Kumno ngan leh jumom ban ieh
Ki dak jingieij kylliang ?"

Laitumkhrah,
October, 1951.

— LAKUT —

Published by Ka Acquilis M. Wahlang
Laitumkhrah, Shillong - 3.

Printed at The Hills Co-operative Printing Press Ltd.,
Keatinge Road, Shillong - 1.